STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01814

BRENENDIK SHTETL

Menke Katz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מעינקע קאַץ

ברענענדיק שטעטל

פאַרלאַג „סיגנאַל“ באַם פראָלעטפען
ניו־יאָרק, 1938.

Copyright by
MENKE KATZ
64 Jefferson St., Passaic, N. J.
1 9 3 8

פון דעם זעלביקן מעכאַבער:
דריי שוועסטער — 1932;
דער מענטש אין טאָגן — 1935;

Printed in U. S. A.

POSY-SHOULSON Press, 19 W. 21 St., New York City

בוך I

יעיסקע

— אינעװײניקער מײַנער —

מיט פֿרײַנטשאַפֿט און מיט ליבשאַפֿט.

— מענדע קײַל —

ניו־יאָרק, דעם פֿין דעצעמבער 1940

ב ר ע נ ע נ ד י ק   ש ט ע ט ל

אין מיכאַלישעק קראַמפּט די שטילקייט.
די שטיבער טוליען זיך אין געפּאַרן.
דאָס שטעטל,
זעטיקט זיך מיט רו ווי מיט אַ לעצטן מאָלצייט —
די רו מיט אָנקום פון געוויטערס שרייט.

די נאַכט ליגט אין שטיקער פון גרילן צעזעגט.
אַף בוידעמער באַהאַלטן זיך בסולעס,
שאַרן דעם שפּינוועב מיט צעשראָקענע טריט.
אַרום —
די ווילִיע מיט שפּרודלדיקן וואַסער,
שיילט די קאָרע פון פריש־געהאַקטע ביימער.

דער פּאַראָם שטייט געבונדן, פון דעם וועכטער פּאַרלאָזן.
באַם אומרואיקן כצאָס — הערן אידן :
אַפן נאָענטן בייסוילעם,
זאָגט דער ווינט קאַדיש דורך די גראָזן.

יעיסקע

דאָס כאַזער־געסל מיט אָנהויב פרילינג האָט אויפגעהעלט
און ס׳האָבן צווייגן זיך צעבליט מיט בלימעלעך מאַי.
מיכאַלישעק האָט דעם אָטעם אָפגעשטעלט
און האָרכט —
פון פאַרדעכטיקע ווינטעלעך אַ שושקעריי;
מ׳גייט! מ׳קומט! ווער? וואו?
דער דייטש האָ? דער דייטש וואָס?
ש־ש־ש
שאַ—אַ, שאַ!

אין שטערנדיקער איינזאַמקייט ליכטן די שיימעס אין קלויז.
די ראָבע קאָץ, ווי שטענדיק, דרעמלט אויפן פאַרקן —
פלוצלונג זי דערוואַכט,
גרייט מיט נעגל זיך וואַרפן אָפן טויט.

פון ערגעץ אַ רייטער,
טראָגט דורך דעם פאַכאַד זיך פאַרביי;
אין האַנט קירעוועט דעם פלינקן פערד,
די צווייטע — געלאָדענעם בליי.

וואָך ביז אויפרייס גאָנוועט זיך דער רייטער,
אַף זיין געהאָרכזאַם פערד געבויגן;
ער איז אינגאַנצן — אויג, ער איז אינגאַנצן — אויער.

ברענענדיק שטעטל

ס'האָט די צייט
דאָס שטעטל צום אומקום פֿאַראורטיילט.
אַ מעסלעס פֿייער האָט דוירעס שלאָף פֿאַרצוקט.
דער קראַנץ מיט שטיבעלעך — אין שפּענער איז צעפֿאַלן.
אין קלויסטער האָט יעזוס אַ געקרייצטער געברענט.
קעגן סרייפֿעס געשיינט האָבן פֿאַרבראָכענע הענט:
— ראַטויטע ראַ—טוי—טע!
אונדזער גאָט אין קלויסטער פֿאַרגעסן.
געהירזשעט האָבן פֿערד אין פֿלאַקערדיקע שטאַלן.
אין אַש פֿון סייפֿערטוירעס,
איז יעהאַוּוע — אַ דהאָלאָוועשקע געזעסן.

י ע י ס ק ע

קאַנאַנען האָבן דעם פֿאַרטאָג אַרויסגעשאָסן,
קייקלען זיך בערג — צו טאָלן.
אויף דער ערד — פֿאַרוואַלגערטע דעכער ווייזן;
דאָ איז אַ געסל געווען אַמאָל.

און ס׳ווייזן בלאָטעס מיט בלוט באַגאָסן —
ס׳זיינען מענטשן אַמאָל געווען.
סאַזשעדיקע שטיקער שויבן דערמאָנען,
מ׳האָט די זון דורך זיי געזען.

אין נאָרעס פֿון „זאַבאַרטשער וואַלד״,
באַהאַלטן זיך קינדער און מאַמעס און שטערן.
דער טויט פֿאַשעט פּעטע וועלף
און וואָלט ווער שרייען צו דער וויסט גוואַלד,
וואָלט ער פֿון וועלף געהאָלפֿן ווערן.

נאָר ערגעץ איז אַ שטיבל, ווי אַ בייזוואונדער געבליבן
און ס׳טרוימט דאָרט דווערקע אין עלציקס שויס;
העכער פֿון האַרמאַטן, הערן זיי דעם שטילסטן געמורמל;
— הייליק בלייבט די שוואוע,
מיר וועלן ביזן טויט זיך ליבן.

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

באַם שוץ פון נאָענטן האַרמאַטן־ברום,
גייט כאַסקע אַרן־וועלוולס צו קינד ;
ס׳זיינען די שטיבער פון דאַנען ווי אַנטלאָפן
און געלאָזן איר מיט אַזויפיל אומקום —
מיט די רייכעס פון האַרוגים וואָס עס זייט דער ווינט.
— — — — — — — — — — —

ש—ט—י—ל.
צי זאָל זי אַף טאָג נאָך האָפן ?
די נאַכט איז אייביק
און די וועלט ווי ס׳וואָלט ווער צוגענומען.
זי בייסט אין אייגן לייב די קוילעס איין,
מען זאָל ניט איר געוויין דערהערן.

געבליבן איז דאָס קינד — פאַר וואונדיקן שיין,
די מאַמע — פאַר גראָז און פאַר שטערן.

י ע י ס ק ע

באַגינען נאָכן שלאַכט האָבן מענטשן געפֿונען,
מיכאַלישעק ווי דורך אַ פּייער־מיל צעריבן.
פֿון מענטש און הויז איז בלוט און רויך געבליבן —
און מעישקע־זשוליק נאָך אַלעמען שיווע זיצט,
נאָר ער און דאָס כאַזער־געסל — פֿון עצבאַ־עלאָידהים באַשיצט.

באַגינען נאָכן שלאַכט האָט באַדאַנע געפֿונען,
אין איר שוועסטערס טויטע אָרעמס — אַ אינגעלע פֿאַרקלעמט;
ווי זי וואָלט ניט לאָזן, דער צויבערן — די זון,
אַף אַ וועלט אַזאַ, איר קינד פֿאַרנאַרן.

האָט באַדאַנע איר שוועסטער צו קוואורע געבראַכט,
און צו די קינדער — אַ ברודערל אַ נייעם.

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

אַז ס'איז דער טויט אויך מיד געוואָרן
אין קאַנאַנען־געפּעכט,
האָט אין „קומסע” געררישט פאַרבלוטיקטער קאָרן —
ד'האָט געטליעט אַ מיניענדיקער אַש,
ווי נאָך אַ שטורעם אַ רעגנבויגן.
אַז ס'איז דער טויט אויך מיד געוואָרן
אין קאַנאָנען־געפּעכט,
האָט דער דייטש דריי טעג און דריי נעכט —
מיט ביקסן, מיט לידער און געפאַנגענע רוסן,
דורך פאַרוויסטן שטעטל זיך געצויגן.

און ס'האָבן אידן —
דורך דריי טעג און דריי נעכט זיך דערקלערט,
אַז ווי יאַנקעווס זון דער געפונענער
זאָל דאָס אינגעלע יויסעף הייסן;
און ס'האָבן אידענעס ווי אַ וואַסער געבאַלבעט,
ס'האָט יעדע אַ סלוך געהערט:
דאָס אינגעלע איז — אַ גילגל פון געהענעם אַנטרונען.

י ע י ס ק ע

שוין האָט דער קריג צוויי וואַנזיניקע יאָר,
ווי מיט אַ בלוטיקן שפּינוועב דאָס שטעטל פֿאַרשפּונען;
מענטש און פֿערד און ראָב אין וויכערדיק געדריי —
די ווילִיע האָט פֿאַרשווענקט און פֿאַררונען.

יעיסעפקע אין וויגעלע,
כאָלעמט פון אַ ברויט ווי „סווירער באַרג“ די גרויס.
ער וואַרפט פאַר פרייד די קאָלדרע אום,
און דרייט מיט דעם שמאָלינקן רוקן פאַרקערט זיך אויס.
דער פאַרנאַכט נעמט אים אַרום,
גלעט אים ביז די ראָזעווע שפּיץ־פינגער.
פּיצלעך שיין אַף די שויבן טוקן.
די אַלטע שטוב איז אין דעם פּורפּור געוואָרן אינגער.
פּלוצלונג רייסט ער די שווערע שטילקייט אויף:
— מאַמע, ברויט־ברויט־ברויט.
באַדאַנע נעמט די פרומע בלעטער צונויף,
זי וויקט אין טרערן די פאַרגעלטע טכינע:
— יעיסינקע מיין קינד,
אויף זיין איז זילבער, שלאָפן איז גאָלד,
דעם געשריי פון קינדער האָט דער טויט איצט האָלט.
נאָר יעיסקע — אַ גראַגער, האָט זיך צעשריען.
מענטקע ווייזט אים אַז אַ מאַלעכל וואַרפט גראַשנס.
אַלע קינדער אומזיסט זיך מיען:
בו־בו־בו, שו־שו־שו, ש־ש־ש.

י ע י ס ק ע

דער לעצטער פונק פון פאַרנאַכט האָט זיך פאַרלאָשן.
עלציק דערציילט,
פון אַ פּאַלאַץ — אונטער אַ יאַם פאַרשלאָסן;
ווי ס׳האָט דער מאַלעך־האַמאָוועס אַוש דאָרטן,
אַ שטאַרבנדיקע מאַלקע — פאַר אַ קאַלע אויסדערוויילט.

בלומקע האַלט דעם פּאַלאַץ אין די אויגן.
זי קוקט דורך פענצטערלעך פון לויטערסטן יאַם.
איר שרעקן ווענט פון לעבעדיקע פיש געבויט —
און דער לעוויאָסן — פאַרפּוצט
מיט די בריליאַנטענע צעפּ פון דער פרינצעסן.

בערקע באַם געקאַכלטן אויוון גרוילט,
ווי ס׳וואַלט די קעלט אים באַלד פאַרצערן.
בערקע, הויך און דאַר און גרין,
שאַרט זיך ווי אַ פּאַמפּעדיקל אַהער און אַהין,
מיט ווייסע לעכער אין רעקל אויסגעדהוילט.

ב ר ע נ ע נ ד י ק   ש ט ע ט ל

באַדאַנע איילעליולעט:
— יעיסינקע מיין קינד,
שלאָף מיין קרוין,
וויי איז מיר און ווינד.

— איך האָב אַ אינגעלע געפונען,
מיט אַזויפיל הימל אין די אויגן,
מיט האָר פון פלאַקס געשפונען.

— איז בין איך איצט
דיין נייע מאַמע,
און זיין וועט אויך
אַ נייער טאַטע.

— דיין נייער טאַטע
איבער יאָמען,
אַ גוטן מאַזל
זאָל באַשערן.

— אוי, קראַנקע קיעלע,
גיב מילך געזונטן;
אוי, וויסטער גאָרטן,
גיב בוריקעס און מערן.

י ע י ס ק ע

— יעיסקעלע, סטעיסקעלע,
אינגעלע קלוג,
מיט וואָס איז פול
דער וועלט־קרוג ?
— מיט בוט־בוט־בוט.

— ניין, ניין אינגעלע מיין,
ניט בוט־בוט־בוט —
זאָג בלוט ! בלוט ! בלוט !
— בוט, בוט, בלוט !
— פיין, פיין אינגעלע מיין.

— ווי אַזוי מעקעט אַ ציגעלע ?
— בום! בום ! בום !
— ווי אַזוי זשומעט אַ פליגעלע ?
— בום! בום ! בום !

— ווי אַזוי זינגט אַ פויגעלע ?
— טראַך ! טראַך ! טראַך !
— ווי זעט אויס אַ בייגעלע ?
— אַ סאַך, אַ סאַך, אַ סאַך.

ברענענדיק שטעטל

און ס׳האָבן אידענעס שוין פאַרגעסן —
צו דרייען פאַר לאַנגווייל אַ פינגער אין אַ פינגער
און אָף גאַניקעס ציילן,
וויפל מיידלעך עס זיינען פאַרזעסן.

און ס׳האָבן ווערדלעך שוין פאַרגעסן,
די שוואועס פון פאַרליבטע אין די פאַרנאַכטיקע שפּאַצירן.
די ברודנע מיקווע געדענקט קוים,
ווי מען פלעגט זויבערע קאַלעס, אין זויבערן וואַסער פירן.

איצט קליבן סאָלדאַטן זיך קאַלעס אויס,
מיט בלויזן שווערד אין האַנט
און שליידערט ווער אַ קלאָלע אַרויס,
איז גרייט אין ביקס דער קאַלטער בראַנד.

י ע י ס ק ע

אין באַדאַנעס שטוב,
גרויען פאַרשטויבטע טעלער און קאַלטע טעפּ.
די שאַבעסדיקע לייכטער וואַלגערן זיך פאַרלאָזן.
מענטקע פרעגט,
צי מעג מען באַם שטרויענעם ברויט קידעש מאַכן;
צי וועט דער קריג יעהאָווען איבערלאָזן,
צי וועט נאָך בלייבן אַ לעוואָנע מעכאַדעש צו זיין.
די קינדער מיט יאַשטשערקעס לאַכן.
עלציק איז מעכאַלעל דעם פרייטיק פאַרנאַכט —
אַ קינעלע ראַמט איין — אין טשאַדנדיקן ליכט,
דעם נאַקעטן טיש און די קרומע ווענט.
יעיסקע פלאַפּלט
מיט אַ צונג פון שטעכיקן ברויט געשוואָלן:
— מאַמע־מאַמע,
ברויט־ברויט־ברויט, מילך־מילך־מילך.
— מיין קינד,
ס'קען דער מיל, פון מיין לייב, קיין ווייץ ניט מאָלן;
און ס'האָט היינט די קו ניט מילך, נאָר בלוט געגעבן —
אַז אין פעלד כאַפּן מענטשן אויס דאָס פעטסטע גראָז,
אַז די בעהיימע האָט דעם דאַרן ווידל פאַר הונגער שוין צעביסן,
אוי, גאָט, נעם צוריק דאָס ויסטע לעבן.

ברענענדיק שטעטל

האַלבע נאַכט.
באַדאַנע הערט —
באַם שאָכן אַ ווערגנדיק געשריי,
צעשניידט די שטייפע לופט.
פון שווערדן אַ קאַלטער פּאָכן —
און אימיץ פאַלט און אימיץ רופט:
— ראַ—טע—וועט! אוי־וויי, אוי—וויי!

אַנטקעגן — באַם שאָכן,
האָט אַ דייטש אין זנוס־געיעגן,
אַן קינד זיך אויסגעקליבן
און איר באַפוילן ליבן! ליבן!

באַדאַנע גרייט אַ שלאַכט מיט לייכטער און מיט טעפּ.
זי אַטעמט איין דעם הילפלאָזן געוואַלד
און באַהאַלט —
איר באַסיעכידעס שוואַרצע צעפּ אונטער אַ גרויען שעיטל:
זיצט בלומקע אַ באַבעלע אַזאַ פּיצלס,
אָדער גאָר אַ הינטל קעגן היצל.

י ע י ס ק ע

פאַרלאָשענע אָקטאָבער־נאַכט —
ליטווישער, ווייַנענדיקער וויסט.
מיט שטיקער וואָלקנס — אָ רעגן גיסט
און צעווייקט די טויטע אָף די פעלדער,
און באַווייַנט די לעבעדיקע אין די שוצנגריבער.
דורך פאַרסאַרפעטע כורוועס פון ווילנער געסל
שאַרן זיך — פאַרבלאָנדזשעטע רוסן,
מיט טויט פאַרבאַרגענעם אין די ביקסן.
מענטש און ווינט און געשריי פון רעגן.
מיכאַלישעק וואָיעט — אַ וואָלף מיט צעמעסערטע גלידער.
דוועירקע באַהאַלט זיך פון געפאַרן,
אין עלציקס שטאַרקע אָרעמס:
— מייַן איינציקער, מייַן ליבער,
עס שלאָגט פון דיר מיט גוואורע —
מיט ליכט פון דייַן שאַטענענער טשופּרינע
און פול ביסטו מיט אומעטיקע לידער,
ווי דייַן פאַרשטומטע מאַנדעלינע.

פאַרלאָשענע אָקטאָבער־נאַכט —
ליטווישער, ווייַנענדיקער וויסט.
ווען־ניט־ווען:
אַ קוילן־בליץ — שנייַדט די פינצטערניש איבער;
ווען־ניט־ווען:
די קרומע שטיבלעך וואַכן אויף
און טרייסלען זיך — פון טיף ביז די צעשאָסענע דעכער.

ב ר ע נ ע נ ד י ק   ש ט ע ט ל

האַלבע נאַכט.
אַרום איז וואָרנדיק־שטיל —
אַמע די צעדרייטע פּויזעט אין בייסוילעם אום.
איר טויטן קאַטערינשטשיק האָט זי געבראַכט אַ בלום.
זי דערציילט אים,
וויפל שטיבער האָבן מיט דער סאַזשלקע זיך אויסגעגליכן —
אַז די באָד גליוורעט, אונטער אַ צודעק פון וואַסער־שימל,
אַז ווען אַפן כאָרעוון בייסמעדרעש,
טוט אַ בייע לעוואָנע אָן טאַכריכימדיקע ציכן,
בענטשן די זשאַבעס רווישכוידעש צו אַ גאָטלאָזן הימל,
ווייל גאָט וואַלגערט זיך מיט שטיקער אָרן־קוידעש.
זי דערציילט אים,
ווי אַפן אָרט פון זיין כאַטע שטייען בלאָטעס:
— אוי טאָדרעס,
שוואַרץ איז מיין מאַזל, ווי די ערד פון דיין קייווער.
איך בין שוין משוגע און פאַרמאַטערט,
עס גייט אין מיר די צנאָטע.
זי גלעט די האַרטקייט פון דער ערד:
— אוי טאָדרעס,
איך וויל זיין אַ קישן פאַר דיין קאָפּ.

אַרום איז וואָרנדיק־שטיל —
אַמע די צעדרייטע פּויזעט אין בייסוילעם אום.
איר טויטן קאַטערינשטשיק האָט זי געבראַכט אַ בלום.
די בלום פרירט אין אירע פינגער אַוועק,
און ס'גליטשן זיך די בליטן אַף זיין קייווער אַראָפּ.
זי איז פון בייסוילעם — די לעבעדיקע שרעק.

י ע י ס ק ע

די לעוואַנע זוכט אַ וועג דורך לאַטעדיקע שויבן.
בערקע באַם אויוון — מיט קאַלך און מיט רויך,
קוקט צו גאָט אַרויף.
באַדאַנע קלערט:
צי האָבן דעם ריבוינע־שעל־אוילעם ניט פאַרשאָלטן בייזע צינגער,
צי איז אַפּילע גאָט,
אַזאַ גרויסער דאָקטער — אַזאַ קראַנקע וועלט צו היילן.

ס׳דאַכט באַדאַנען,
ס׳וועט דער טויט שוין ניט אַוועק פון דאַנען.
אייביק אַזוי,
וועט קאָפּ און האַרץ אין קאַנאָנען־פייער קאָכן;
אייביק אַזוי,
וועט דער הונגער, אין לייב איינגעגעסן —
גריזשען פאַרכאַלעשטע קנאָכנס.

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

— מאַמע־מאַמע־מאַמע,
וויפֿל וואַסערלעך איז ווילי‌ע־טייך ?
— יעיסינקע מיין קינד,
וואַסערלעך און בלוט זיינען איצט גלייך.

— מאַמע־מאַמע,
אין דער גאַנצער וועלט וויפֿל ברויט ?
— מיין קינד,
אין דער גאַנצער וועלט — טויט און טויט.

— מאַמע־מאַמע,
אַ ביקס לייגט וויפֿל רוסן ?
— מיין קינד,
פֿאַר אַזויפֿיל מאַמעס — שוואַרצע גרוסן.

— מאַמע־מאַמע־מאַמע,
וויפֿל קעפּ קען אין אַ וואָגן אַריין ?
— יעיסינקע, מיין קינד,
אַזויפֿיל פֿיין,
איז דער ברעג פֿון ערדן און יאַמען.

י ע י ס ק ע

נעגעלעך לעוואַנע ווייזן,
מיט וויפל מאַלאָכימלעך יעיסקע שלאָפט.
איבער אים באַדאַנע האָפט:
— אין אַמעריקע „דיין” טאַטע,
איז געפאָרן האַנדלען —
מיט ראָזשינקעס און מאַנדלען.

אַ פֿאַרטאָג

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

ווידער האָבן באַמבעס פאַרמורזשעטע שטעטעלעך צעשיינט,
און ערגעץ אַ פאַרבלאָנדזשעטער,
שטייט לעבן באַמבע־קראַך מיכאַסקע דער טויבער
און באַ יעזוסעס הימל זעט,
ווי ס׳פליען שטיבעלעך פון צויבער,
מיט שטערן — אָנשטאָט שויבן.
זיי פליען אומעטום — גאַנצע שטעט,
זיי ציילעמען די איימעדיקע הויכן,
זיי צינדן וואונדערלעך אַלע וויטן
און האָגלען אויפן שניי פינקלענדיקע שטויבן,
און ווי קישעף שלאָגט פון שניי הייסער רויך.
ווער זיינען זיי און פונוואַנען?
ווייס ניט מיכאַסקע דער טויבער,
אַז דאָ זייען איצט טויט עראָפּלאַנען;
אַז ס׳האָבן זיי געשיקט קייזערלעכע רויבער,
דעם מענטשן־מין אַף מיסט צו בייטן.

א פּאַרטאַג

מיכאַלישעק שלינגט נאָך גיפטיקער רו.
דער שלאָף — אַ ריזנשלאַנג,
וויקלט זיך:
אַרום פאַראורטיילטע דעכער,
אַרום פאַרסאַרפּעטע ווינקלען.

יעיסקען הויבן טויטנדיקע שפּילכעלעך פון שלאָף:
— מ־מאַמע הער,
מ־מאַ־מע קוק.
— וואו? ווער?
— אַ ד־ז־זשוק־זשוק־זשוק.

באַדאַנע גיט די פאַרהאַנקע אַ שמאַלינקן הויב —
זי הויכט אָוועק אַ פּאַסיקל שויב,
און זעט עראָפּלאַנען אין וועלפּישן געיעג,
אָט אין הויך, אָט אין נידער
און אָט —
שלאָגן זיי מיט באָמבעס אויס — פייער־וועגן.

ברענענדיק שטעטל

און געוואַלט האָט באַדאַנגע ביז דער גאַל זיך צעברומען —
העי, עראָפּלאַנען, העי, מעשוגענע העלדן,
וועלכע פעסטונג פּליט איר דאָ באַזיגן?
דעם העקדעש פון פאַרגרינטן כאַזער־געסל,
צי די קינדער אין די פּראָסטיקע וויגן?

העי, עראָפּלאַנען — העי, מעשוגענע העלדן,
וועלכע פעסטונג פּליט איר דאָ באַזיגן?
אַמען דער נאַכטוואַנדלערן פון בייסוילעם,
צי די דריי ניט־דערקוילעטע זעלנער,
אַף דעם נייעם ווילִיע־בריק?

איינער מיט קאָפּ אָ שטיק,
האָט זיין העלמעט פאַרבלוטיקט און צעבויגן,
זוכט ער אַ פינגער־הוט קויעך —
צו פּלעכטן זיך,
פון גאָט־און־קייזער־פּאַס אַ שטריק.
איינער מיט די צעשאָסענע פּוס־פינגער,
שלעפּט פון ביקס דעם פאַראָקשנטן צינגל;
און דער דריטער מיט גסיסע אויגן,
טפילעט אַ לעצט געבעט:
קום, גוטער טויט, אָ, קום —
כ׳וועל מיין קייזער, מיין גאָט און מיין פאָטערלאַנד דיר געבן,
קום, גוטער טויט, אָ, קום.

געוואַלט האָט באַדאַנגע ביז דער גאַל זיך צעברומען,
העי, עראָפּלאַנען — העי, מעשוגענע העלדן,
וועלכע פעסטונג פּליט איר דאָ באַזיגן?

א פֿאַרטאָג

אָזויפֿיל פֿינצטערניש אין דעם צימער,
ווי ס'וואָלט די אייביקייט אין דער נאַכט פֿאַרבלאָנדזשעט.
מענטקע זאָגט —
אַז אין די באָמבעס האָט דער פֿאַרטאָג געקראַכט,
וועט שוין מער ניט זיין קיין זונאויפֿגאַנג.

דורך דעם פֿאַכאַד פֿון דער טרייסלענדיקער כאַטע,
גרייכט דער ברום פֿון אַ וויטן סאָלדאַטן־געזאַנג.

ברענענדיק שטעטל

דער באַמבע־קנאַל אַנטלויפט אין ווייט,
אין לעצטע שטיקער נאַכט איינגעהילט.
דורך דער צעשאָסענער שטילקייט,
שרייט די קו ווי נאָך הילף:
באַדאַנע מו־ו, באַדאַנע מו־ו.

באַדאַנע שאַרט די נידעריקע אַקסלען,
פּאַזע קאַלטער וואַנט צום שטאַל;
אין פירהויז — גייט ציטערדיק דער פּאַרטאָג,
מיט שטראַל נאָך שטראַל, ווי מיט ערשטע טריט —
און רויטלט די בלאַסקייט אַף אירע ברייטע באַקן.

די קו — אַ כאַלעם אין גערירטע געהירן:
אַף איין האָרן
וויגט זיך, ווי אַ הונגער־פּאַן, אַ ליידיקער צעבער;
דער צווייטער,
אין די טיפע רינגען איז צעבראָכן.
דער עק ווי אַ בייטש פאַררוקט אונטערן בויך.
די צונג, ווי איבעריק, אַרויסגעשטעקט,
מיט אַ כאַלאָשעס־פּעניע רינט.
אין מויל גליווערט אַ קאַלטער אָטעם־הויך.
די ווייס און געל געפּלעקטע קנאָכנס — פון ראַצן צעביסן.
מיט אַ פוס אַף אַ פוס, ווי אַ מענטשנס פאַרבראָכענע הענט,
שטייט זי קעגן באַדאַנען — אַ שעד! אַ שעד!

האָט די שיידים־בסורע — דעם העקדעש גיך צעטראָגן,
און ס׳זיינען מענטשן,
אין ווייסע זעק ווי אין טאַכריכים אָנגעלאָפן —
ווער מיט אַ בייזער צונג, ווער מיט אַ טפילע און ווער מיט אַ פלאָקן.

„דער פרייסישער קעניג"
מיט דער גוליע, וואָס אַף זיין האַלדז־קנאָפּ שטענדיק רייסט —
וויגט זיין בלעכענע קרוין
און ס׳דינען אים די גלעקלעך אונטערטעניק:
— קלינג־קלונג, כריפּ־כרופּ,
די שיידים פאַרטריבן שוין.

כאַיעם־מעיער דער סווירער, קרייט און פּאַכעט,
ווי מיט די פליגל אַ געבונדענער האָן:
— ניט איינמאָל בין איך אַף אַ שעד געריטן,
און ניט איינעם אין מיין טאַרבע דערשטיקט.
די שיידים, ווי די טרערן, מערן זיך און מערן —
איך קען מיט מיין לאַנגער באָרד,
ווי מיט אַ בעזים זיי אויסקערן.

יעשיע דער פינטלער מיט טראַכאָמע אויגן,
פינטלט דערשראָקן —
מיט אַ האַלבער טוירע אין די צעפּראַטערענע אָרעמס:
— דער פאַרברענטער פאַרמעט זאָגט,
ס׳האָט צשיצשילע, די מאַכעשייפע, אין אַ שעד דער קו געביטן —
מוז מען איר מיעסן גייסט מיט אַשער־יאָצער טפילעס טרייבן;
ווען ס׳וועט די קו זיך אויסטאָן פון איר פעל
און בלייבן — אַ שעד אַ הוילער,
וועל איך מיט אַ צעהאַקטער שויב זי קוילען! קוילען!

ברענענדיק שטעטל

אַמע די צעדרייטע האָט אַלעמען צעיאָגט:
— איך רייץ אָן אַף אייך מיינע וויסטע יאָרן,
שיידים, קרעץ, זייט איר אַליין.
ס'האָט מיין טאָדרעס פון ליכטיקן גאַנעידן,
דורך דער הייליקער קו — אַ מאַלעך אונדז געשיקט.

עס וואַקלט זיך די קו,
מיט די זאָדיק־ביינער דורך דער פעל דורכגעשניטן —
קעגן אַמען דאַוונט דער צעבער אַפן האָרן:
— ש־ש־ש,
באַנאַכט,
ווען טאָן ווער גאָט די ערשטע שטערן שרייבן
און שטאַרבן וועט אימירצעשעם די מאַלעך־קו,
וועט מען מוזן —
אַף אַ טהאַרע־ברעט זי וואַשן מיט אומבאַרירטן שניי
און מיט אַ טאַלעס איין אַן אָרן,
לעם מיין טאָדרעסן, דעם צאַדיק, מעקאַבער זיין.

א פאַרטאָג

באַדאַנע נעמט ווי אַ הייליקן אַראָפּ דעם צעבער:
ניין, קיעלע, איך וועל דיך ניט קוילען,
ווי דיין מאַמען און דיין באָבען —
אוי וואָסער גליק קענסטו מיר געבן,
כוץ דיין גאַל און דיין קראַנקן לעבער?
און אַז איך האָב פאַר דיר קיין לעבן ניט,
ניטאָ, ניטאָ קיין לעבן —
איז קיעלע שטאַרב! שטאַרב!

נאָר ס׳האָט דאָס קיעלע ניט געפאָלגט,
ניט באַדאַנען און ניט גאָט.
ווען ס׳האָט באַדאַנע איר מיט שטשאַוויע ווי אַ קינד אָנגעזויגן,
האָבן אירע „שיידים־פיס״ זיך קוים געשטעלט
און די פאַרלאָשענע אויגן,
ווי מיט פייערלעך האָבן אויפגעדהעלט.

ב ר ע נ ע נ ד י ק   ש ט ע ט ל

דער פאַרטאָג אין מיזרעך — אַ שלאַכט מיט אַלע טויטן צעצונדן.
דער פראָסט קאָרטשעט דעם קיט אַף די שמאָלע פאָרטקעס
און מאָלט שנייאיקע שטערן־וועגן אַף די שויבן.
דוועירקע האָרכט,
ווי עלציק פון די געמאָלענע שטערן — ליכטיקע מאַיסעלעך שפינט
און מיט וויפל ליבע,
יעדער טראָט פון איר שלאַנקן עלציק שאָרכט
און צו וועמען —
אויב ניט צו איר — זיין גיכע האַרץ אַזוי יאַגט.
ווען זי וואָלט זיך ניט שעמען,
וואָלט זי פאַר פרייד זיך צעקלאָגט.

אַ פֿאַרטאָג

אַז מיט די שענסטע ווערטער האָבן זיי זיך אויסגעצירט,
אַז זיי האָבן ניט קיין ווערטער מער
פֿון זייער ליבע צו דערציילן —
שפּילן עלציק און דוועירקע זיך אין „פֿלירט",
און פֿאַרשפּילן אַלע אומגליקן מיט זייער גליק:

— דו מיין געטרייער, דו מיין גילדענע פֿרייד,
וואָס איך וויל פֿאַרטרויען, וואָס איך וויל איצט זאָגן,
טאָר די פֿאַרע פֿון מיין מויל ניט הערן —
ווען ס'זאָל פֿון מיר אַ קויל דיך נעמען,
וועל איך ניט וויינען, וועל איך ניט קלאָגן,
נאָר אין מיין קריע־קלייד,
באַ דער לעוואָנע — מיינע לאַנגע האָר צעקעמען
און אין אַ שאַטן־טאַנץ
צו דער ווילע לייכט זיך לאָזן.
איבער מיר — די מיכאַלישקער שטערן
און אַרום מיין קאָפּ,
פֿון קאַראַשיקלעך — דער שענסטער קראַנץ.
אַזוי וועל איך צו דיר אין הימל קומען,
מיט מיין טויט — דיין טויט היילן.
אַף אונדזערע קוואָרים וועלן קושן זיך די גראָזן.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

אַף די קינדער קוקט דער טאַטע פון אַ ווינקל שטוב.
ער שמייכלט שטענדיק, דורך דעם שפּינוועב, פון בילד אַראָפּ
און געזעגנט זיך מיט אַ פאָכנדיקער האַנט
צווישן בלומען, פייגל — אוןביימער
וואָס דוכענען מיט צווייגן צו אַ פרילינגדיקן הימל.

באַדאַנע גיט דאָס שווערע בילד פון אָרט אַ הויב
און ס׳קרישלט זיך אויס אַ טיפע גרוב —
פאַלן שטיקער צעפּראָרענע וואַנט אַף דעם פרילינגדיקן הימל
און אַף הירשע־דאָווידס לאַכנדיקן קאָפּ.
וויפל שרעק אין דעם פאַלנדיקן הימל!
וויפל געוויין אין דעם אַלטן שטוב!

הײַדאַ, אַהער? הײַדאַ, אַהין?

האָבן די קינדער זיך דערמאָנט
אַז ערגעץ װײַט־װײַט — אַ טאַטע איז פֿאַראַנען;
קענען אים ניט גרײכן,
ניט דער שטאַרקסטער אָדלער, ניט די גיכסטע באַנען.
און װאו איז אַמעריקע?
מענטקע דערצײלט,
ער האָט אַמעריקע געזען אין היץ־געדאַנקען —
װען באַ דער גוטער מומע בײלקע איז ער געלעגן קראַנק.

בערקע מורמלט —
װי דעם אײװון װאָלט ער פֿאַרטרויט,
אַז קײן אַמעריקע איז ער אַף אַ כאָלעם געפֿלויגן;
אין אַ פּאַלאַץ האָט ער דעם טאַטן דערקענט
און די גאָלדענע װענט מיטן האַנט געגלעט —
צוריק האָט דער כאָלעם צופּוס אים געבראַכט
און דעם יאַם — אין װעג דערטרונקען.

עלציק שװערט,
ער קען די טריט ביז אַמעריקע צײלן;
ער פֿירט די קינדער איבער יאַמען,
רײַטנדיק אַף װערטער פֿון קלוגע ביכער.

בלומקע פּליקט די שטרויעלעך פֿון ברויט,
װאָס האָט קײנמאָל ניט געכאַװערט זיך מיט קאָרן.
זי שטאַרט אין מעלאַנכאָליע אַ װײל פֿאַרזונקען
און דאַן װי אין אַן אומגליק,
מיט אַ צעקרימט געלעכטערל — לאַכט און לאַכט
און צעפּאַטשט ביז װאונדן זיך די הענט:
גיכער! גיכער!
צום טאַטן, צום פּאַלאַץ אין אַמעריקע פֿאָרן.

די קינדער צוזאַמען פרעגן,
צי יעיסקעס טאַטן — האָט שוין די שלאַכט פאַרשלונגען,
צי זיין מאַמע געשטאָרבן איז טאַקע באַם האָבן:
— אוי, קינדערלעך,
פון יעיסינקעס מאַמען —
פרעגט דעם פרילינג און אַ פאַרשאָלטענע נאַכט.
פון זיין טאַטן — עליע־לייזער בערעב אַבע,
ווייסן מינהאַסטאַם די ראָבן.
דעם סאָד זאָלט איר אין די ביינער טיף פאַרבאָרגן,
ביז ס'וועט יעיסינקע באַרמיצווע ווערן.
יעדעס קינד,
מיט טרערן ביז צום האַלדז פאַרוואָרגן,
גראָבט טיפער אינם האַרץ דעם שניט,
וואָס יעיסקע — דער בעסטער ברודער איז קיין ברודער ניט
און ס'האַלט יעדער אַף די ליפּן פאַרשטשעמעט דעם געוויין,
עס זאָל ניט דער קלוגער יעיסינקע,
עפּעס פון זיין גרויסן בראָך פאַרשטיין.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

יעיסקע פרעגט פאַרוואָס אַ הינטעלע בילט —
ניט ט־ט־טראַך, ניט ב־ב־בום־בום,
נאָר ה־ה־האַו־האַו־האַו —
און אַ ז־ז־זייגערל וואָס מיינט מיט דעם ט־ט־טיק־טיק?

באַדאַנע שלאָגט אים מיט אַ פינגער:
— זאַהיק ניטע, ניטע זאַהיק,
און שעפּטשעט ווי צו זיך —
דאָס פרעסט זיין לאָשן אויף דער הונגער,
אַז אויסגעטריקנט האָט די מילך אין דער קו
און ווי אַ זיפּ,
צעלעכערט האָט זיין צונג — דאָס בייזע, שטעכיקע ברויט.
ניטאָ קיין לעבן, ניטאָ קיין טויט —
מיין קיילעכדיק יאָסעמל, מיין געפונען אינגעלע.

איר טוט פאַר יעיסינקען דער מאַרך אַזש וויי.
זי ברענגט אים שיינע פּוליעס גאָר אַ סאַך —
הויפנס פאַרבלוטיקטע שפּילכעלעך.
יעיסקע שפּילט זיך מיט די ליידיקע פּוליעס
און זוכט אין זיי די נעשאָמעס פון טויטע סאָלדאַטן.
פאַרלאָשענער בראַנד הויערט אין די ליידיקע פּוליעס,
און איבער האַרוגים שרייט דער פאַרשטומטער קראַך.

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

יעיסקע —
מיט פֿאַרוואונדערטע אויגן און אַ פֿאַרמעטענעם שטערן,
אין אַ ווינקל גרויט — אַן אַלט קינד
וואָס צען מאָל עלטער איז זיין פֿאַרשטאַנד.

יעיסקע, אין אומרו פֿון קאַנאָנען געראָטן,
הערט דעם זייגער
מיט שווערע וואָג ווי אַף קוליעס גיין —
און ווי אַ קאַרגער רעגע נאָך רעגע קלייבן;
ווען ער וואָלט אַ זייגער געווען,
צום מאָרגן, צום איבערמאָרגן וואָלט ער געאײַלט
און אַלע סאָפן גיך געזען.

היידאָ, אַהער? היידאָ, אַהין?

פון דעם אומעטיק פענצטערל,
קוקט יעיסקע מיט דריי לאַנגע ווינטערס אַרויס;
עלציק זיינע מאָדנע מאַיסעלעך דערציילט,
און יעיסקע — אַ טאָרבעלע אומעט אַף זיין שויס:

אַמאָל איז געווען אַ מיידעלע פון ברויט,
באַשפּרינקלט מיט געשמאַקן קימל —
הענט און פיס — אַלץ פון ברויט,
נאָר איר קאָפּ געווען איז פון הימל.

און געווען איז דאָס מיידעלע אַזש פון דיר מער העלד —
זי האָט פאַר שיידים און פאַר וועלף זיך ניט געשראָקן,
ווייל אַף אַ צאַן איז אַזאַ קליינינקע און דאַרע,
נאָר פאַר מענטשן האָט דאָס ברויט־מיידעלע געציטערט,
ס׳זאָל אַ הונגעריקער זי ניט עסן.

ווען גאָט האָט די וועלט מיט פינצטערניש געפּיטערט,
איז זי מיט אַ מילך־קליידעלע און שאָקאָלאַד־לאָקן,
אַזש אַף דער לעוואָנע געזעסן;
ווען ס׳פלעגט ווי איצט אַף טאָג שוין שאַריען,
האָט זי אין דער ערד זיך טיף פאַרגראָבן —
נאָר איר קאָפּ געבליבן איז — אַ שטיקעלע הימל.

און ווען דאָס מיידעלע אַליין איז הונגעריק געוואָרן,
האָט זי צוערשט —
אַ שאָקאָלאַד־לאָק זיך אָפּגעשאָרן,
דאַן האָט זי אַ פינגערל זיך אָפּגעשאָבן.
אַזוי איז זי אַלץ מער און מער פון דער ערד געקראָכן —
ביז זי האָט אַליין זיך אויפגעגעסן.
נאָר איר הימל־קאָפּ,
באַ אָט דעם פענצטערל האָט זי פאַרגעסן.
אַ האַנט ווי אַ ווינטעלע געבליבן איז צו מיר נאָך פאָכן
און ווי אַ פידעלע געבליבן איז אין קומסע איר געוויין.

היירא, אהער? היירא, אהין?

ווען ווי מענטקע ועסטו אַ גרויסער ווערן
און אַליין שוין קענען אַזש אַף ווילנער געסל גיין,
און ווי מענטקע קוקן אין דער הויך לאַנג־לאַנג,
ועסטו נאָך הערן —
איר מילך־קליידעלע ערגעץ גיסן,
ועסטו נאָך זען ווי ס'טרויערן נאָך איר די שטערן.

וואָס דאָס מיידעלע וועט מער ניט קומען,
טוט, יעיסינקע, מיר אַזוי באַנג, אוי, באַנג.
ווען פון איר קיינער וואָלט איך וויסן,
וואָלט איך ברענגען איר די שענסטע בלומען.

און יעיסקע האָט מיט הויט און ביין דאָס מאַיסעלע געהערט
און לאַנג
האָט דאָס אויסגעקלערט מיידעלע אין זיינע אויגן געטרערט:
— על־על־לעלציק־עלציק־עלציק,
ניט אַף דעם איך וויין
וואָס איר קאָפּ געוועזן איז פון הימל,
נאָר וואָס געוועזן איז דאָס מיידעלע פון ברויט —
באַשפרינקלט מיט געשמאַקן קימל,
מיט הענט און פיס — אַלץ פון ברויט,
אַף דעם איך וויין, איך וויין.

פרימאָרגן.
אַ נייגעריק ליכט נישטערט דעם פעטער כאַיעמס קוזניע.
די קוזניע: אַ כאָרעווע שיף צום אייז געפראָרן.
דער ווינט טרייסלט די לויזע קלעצער אין די מאָכיקע ווענט.
דאָ ליגט דער אַמאָל מיט אַזויפיל זונען דערשטיקט.
דער פאַרלאָשענער בלאָז־זאַק כאָלעמט פון פייער.
צעבויגענע קאָסעס בענקען: נאָך דעם פעטער כאַיעמס הענט,
נאָך זאַנגען־פעלדער און נאָך זאַטע שייערס.
די טעמפע העק געדענקען,
גובעזשער וועלדער און אַרן־וועלוולס פליטן,
און ס׳געדענקט דאָ אַ ראָסטיקע צוים
די סליונע פון דעם וויכער־פערד,
אין ווילדער געמבע צעשוימט —
ווען ס׳האָט באַדאַנעס ערשטער כאָסן, וועלווקע —
אין אַ זאַווערוכע צו איר געריטן,
און אין אַ רעגע — זיין מאַזל פאַרזאַמט.

אין כאַזער־געסל,
טראָגט דער פראָסט טאַכריכים דורך די שטיבער;
איבער די ליידיקע וויגן,
שפּינט דער פרימאָרגן — אַ גינגאָלדענעם טויט.

מענטקע פליט אין טרוים — צו גאָט אַרויף
און ווערט פון גאַנעידן דער קאַפּיטאַן.
ער האַלט פון מאַזל דעם רודער
און באַשערט
אַז ווערן זאָל יעיסקע זיין לייבלעכער ברודער.
ער באַשערט
דעם פראָסט מיט זומער זיך ברידערן —
און ס׳אַנטלויפט די קעלט.
ער הייסט יעדן שטיין זיך פרוכפּערן,
און ס׳בליט פון יעדן שטיין — אַ לאַבן ברויט.
ער הייסט יעדן קאָפּ, דעם פאַרוואָרפענעם גוף געפינען,
יעדער טליע — בליאונג געבן:
און ס׳יאָנטעווט איביק לעבן.
ער הייסט דעם הימל אַף דער ערד נידערן —
טראָגן מאַלאָכים דעם הימל אַראָפּ,
און נעמען דאָס כאַזער־געסל צו די שטערן אַרויף.

ברענענדיק שטעטל

בערקע באַם לעפלעכן אויוון,
זעגט אַזש די הוילע ביינער.
די קעלט הוליעט אַף זיינע ליפּן,
די ווייכע ציינער טאַנצן,
ווי ער וואָלט עפּעס דורך זיי זיפּן;
אים אַנטקעגן,
באַוועגט זיך אַ שאָטן ווי פון אַ האַנט מיט אַ פעדער —
ווי ס'וואָלט זיין צעווייטיקטער רוקן,
מיט די וואונדן אַף דעם האָרביקן אויוון געשריבן.

עלציק היט דווערקען קעגנאיבער
און האַלט די גאַנצע ליבע אין קאַרטעלעך פלירט;
דווערקע, מיט אַ טשוועקל אַף די פּראָסטיקע שויבן
אַ בריוועלע קריצט:
— מיין שענסטער, מיין ליבער — — — —
אין אירע אויגן — זיין גוואורעדיקע אומרו בליצט.
עלציק שפּירט,
ווי איבער דווערקען — דער פרימאָרגן
באַהאַלט זיך בעקיוון אין די בוידעם־לעכער,
דאָ זאָל דער קריג קיין שיין ניט רויבן.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

עלציק דערציילט:
ווי ס'האָט אַ בער,
אַ מענטשן פאַר אַ פריינט זיך אויסדערוויילט.
ער ברענגט צו יעדן אויער,
דאָס דאַוונען פון אַ פרומען וואַלד
און פאַר יעדן אויג — אַ מענטש אַ גרויען,
וואָס שרייט פון אַ הייל — גוואַלד!

אַ בער האָט פלינק דעם גוואַלד פאַרנומען,
און דעם זאַקן
אין נאָרע צו זיך גענומען,
און ס'האָט דער מענטש פאַר דעם בער זיך ניט געשראָקן.

קעגן די בערישע אויגן,
געשיינט האָבן דעם מענטשנס האָר אַזוי העל:
געהערט האָט דער זאַקן ווי ס'יאָמערט דער בער,
פאַרוואָס זיין ווילדע האַרץ טוט קיינמאָל באַנג.

ברענענדיק שטעטל

דער זאָקן האָרכט —
ווי דער בער מיט עלנטן געברום,
פרעגט דעם וואַלד
פאַרוואָס ס'איז אים אַ בער צו זיין באַשערט,
פאַרוואָס אַ בייזע פעל פאַרשטעלט זיין גוטן פּאָנים;
און ס'ענטפערט זיך קאָרטשענדיק דער וואַלד:
הער, אוי, הער,
וויפל ווינטן, וויפל צעיושעטע גאַזלאָנים,
דורך אַלע מיינעביימער יאָגן.

דער בער מיט ראַכמאָנעסדיק געוויין,
פרעגט דעם וואַלד —
ווי זאָל איך אַף פליגל איבער דיר זיך הויבן?
און ס'ענטפערט וואָיענדיק דער וואַלד —
ניט לאַז, ניט לאָז מיט אַזויפיל וואָלקנס מיך אַליין.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

געזען האָט דער קלוגער זאַקן,
ווי ס׳פּרואווט דער בער פון זיין פּעל זיך באַהאַלטן;
געזען דעם גרויסן בער — קליין און געבויגן
און ביז די מערדערלעכע ציין צעשראָקן.

אַף דעם קלוגן זאַקן,
געקוקט ד׳האָט דער בער — אַ קראַנקע שאָף,
און אַזוי מיט וואַלדיקער מוירע צוגעדעקט —
פאַרשאַרט זיך אין שלאָף.

אַז ס׳האָט דעם בער — דער שטורעם אויפגעוועקט,
האָט ער באַם בליץ געבעטן זיך אַ פייערדיקן טויט;
נאָר ס׳האָבן די בליצן זיך אָפּגעזאָגט צו בליצן,
און דער יעגער געזשאַלעוועט האָט זיין שרויט.

אַז קיינער ד׳האָט דעם בער דעם טויט ניט געגעבן,
איז ער אַזוי נאָך לאַנג —
אַף זיין איבעריקן לעבן געזעסן
און אַליין שוין פאַרגעסן
אַז אַמאָל איז ער אַ בער געווען,
ביז דער זאַקן האָט דערזען:
פון דעם קעניג בער —
איז אַ ווערימל אַ קריכנדיקס געוואָרן.

ברענענדיק שטעטל

מיטאַמאָל האָט דער בער, אַ גיבער אויפגעוואַכט
און דעם מענטש געכאַפּט אין צעווילדעוועטן מויל;
מיט די בערישע ציין,
האָט ער אין זאָקנס האָרץ די גוטסקייט געלויערט.

אין אַלטן וואַלד,
פאַרגאַנגען איז די זון — אַ שטומע, ניט אויסגעלאָדענע קויל.
פון צווייג צו צווייג, געפלאַטערט האָבן שטיקער באָרד —
און מיט אַ שיוון שיין געבלענדט די איימעדיקע נאַכט.

הײדאַ, אַהער? הײדאַ, אַהין?

בלומקע, צו אַ װאונדערלעכער מוירע געשמידט —
פֿאַרשטײט דאָס בערישע מאַיסעלע ניט,
דרײט זי די ליפּן קרום
און רײסט זיך אויף אין אַ גוואַלד:
—עלציק־עלצוק, יעיסקע־יעי—סוק, מענדע־מענטוז,
בערקע?! אונדזער שטילינקער בערעלע?!
— נײן, בלומקע, בלומעלע, בלום.
ניט בערקע, ניט אונדזער שטילינקער בערעלע —
אַ בער אַ גוטער אַזאַ פֿון װילדן װאַלד.

בלומקע ווײנט
און ס'טרעלט ווי אַ פאַלנדיק פויגעלע איר קאָל.
זי לעקט אַ סקאָרינקע,
מיט אַ צונג — פּריקרע פון צו זיסן סאַכאַרין.
אין אירע אויגן בעט זיך די שרעק,
ס'זאָל די גרויסע וועלט זי ניט צעדריקן —
נאָר אַז זי הערט אין טאָפּ,
דעם פּאָסנעם שטשאַוויע פריילעך זידן
און מיינט
אַז די קאַשע פון קאַדאָכעס און פון שטרוי,
וועט נאָך ווייד ווערן אַמאָל —
ווערט איר גרינג און לינד אַזוי,
רייפּט אין איר די קראַנקע פרייד
און זי האָפּקעט און זי שפּרינגט
און באָמבלט איר קינדישן צאָפּ
לענגער פון איר קלייד
און זי קוויטשעט און זי זינגט:
— מיטי־פּאַלע־ראַלע־פּאַלע־ראַלע,
מיטי־פּאַלע־ראַלע־פּאַלע־ראַלע;
קומען וועט אַ פוטערדיקע פּאַווע —
פון אַ ווײַט־ווײַטן לאַנד,
ברענגען וועט זי קיכעלעך און קאַווע,
אַ פולע־פולע־פולע־פולע שטוב;
מיטי־פּאַלע־ראַלע־פּאַלע־ראַלע,
מיטי־פּאַלע־ראַלע־ראַלע־ראַלע.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

ש־ש־ש!
ר־ר־ראַ־טאַ־טאַ־טאַ!
קנאַל —
און פאַל פון אומבאַקאַנטע ברידער!
מאָרך אַף שניי מיט כאַכמע שיינט.
דער טאָג ווערט פול מיט טשאַד פון רויכערדיקע גלידער,
מיט פינצטערניש פון פאַרלאָשענע געשטאַלטן
און וואו זאָל באַדאַנע פון אַ טאָג אַזאַ זיך באַהאַלטן,
זי קען צום מאָרגן ניט אַנטלויפן פון דעם היינט.

די קינדער אין אַ טרויער־קראַנץ — אַרום באַדאַנען:
— אוי, קינדערלעך, אוי, באַלד,
וועלן מענטשן מיט סרייפעס גיין אַ געהענעם־טאַנץ.
מען מוז, מען מוז, זאָל זיין צום שעד פאַרשווינדן
און וועלכן פייער זאָלן מיר זיך קלייבן?
אַלע וועגן פירן,
פון סרייפע צו סרייפע —
דורך ברענענדיקע טירן.
אוי, קינדערלעך, אוי גוואַלד,
ווען איך קען —
צוריק אין טראַכט וואָלט איך אייך פאַרטרייבן.

ברענענדיק שטעטל

דער פרימאָרגן ווייזט מיכאַלישעק,
ווי ס'וואָלט אין אַ גאָלדענעם בלוט געגליוועט.
פאַר דער געטשקע בוקט זיך מיכאַסקע דער טויבער.
באַדאַנע פאַרנעמט,
אין קומסע אונטער דעם שניי —
דעם זאַפּט פון אירע פרילינגס רינען.
יעיסקע — אַ פּיצל פראַסטיקע זון,
לאָזט דעם הונגער נאָגן די דינינקע גלידער.
עלציק פאַרקלעמט אַזוי היט,
צום לעצטן מאָל דאָס כאַזער-געסל טאָגן:
די שטרויענע דעכער אין אַ געבעט קעגן פייער,
די דערשראָקענע קוימענס — העלדזער פאַר דער שכיטע.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

באַדאַנע ווי פון אַ וואָראָנע דאָס קראַ־קראַ ליד —
מיט טרערן און מיט אומגליק פול,
שפּרינגט פלוצלונג ווי מעשוגע אויף
און באַפאַלט
די לעצטע סייפער־טוירע אין דער פאַרגעלטער קלויז,
און טראַמפּלט מיט די שוואַכע פיס איר שטאַרקן גאָט:
— איצט טויטער גאָט
איצט — ברען, איצט — בראָט;
פלוצלונג ווי מעשוגע,
שפּאַנט זי די סקעלעטנדיקע קו אין וואָגן
און פּאַקט די קינדער און די טראַנטעס איין:
— העי קיעלע, העי פאַדלע,
זאָלסט אונדז ערגעץ טראָגן, טראָגן!
היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?
ערגעץ איז דאָך שיין פאַראַנען, אַזויפיל שיין!

אַמע די צעדרייטע — איבער אַ פאַרשנייטן קייוועך,
הערט איר טאַדרעסן, ווי דורך אַ קאַטערינקע ריידן:
— אַמעלע, מיין ליכטיקער גאַנעידן,
זאָלסט מיט דעם העקדעש און בייסוילעם זיך ניט שיידן,
נאָר אין כאַזער־געסל איז שטאַרבן דיר באַשערט.

אַמע די צעדרייטע — איבער אַ פאַרשנייטן קייוועך,
הערט פון טאַדרעסן — אַ יענער־וועלט געוויין:
— אַמעלע,
ניט לאָז אין קייוועך מיך אַליין.

האָט אַמע פון זיין קייוועך אַ האַיפּעלע ערד געבראַכט,
און יעדער טיר געשלאָגן — מיט דעם ערעוו־שאַבעס שטעקן:
— גוטע מענטשן,
אייער גזאַר אַריין זאָל אין מיר,
אין מיין יעדן צעוויטיקטן איוועך.
איר זאָלט פאַר ביקס, פאַר הונגער און פאַר שלאַכט זיך ניט שרעקן.
מיין טאַדרעס וועט אַלעמען בענטשן.
ער וועט אונדזער טאַטע זיין,
אונדזער בעטער!
אונדזער רעטער!

אַמע מיט געיאָמער ווי פון יענער־וועלט,
האָט איבער שטעטל זיך געטראָגן:
— פון מיכאַלישעק אַנטלויפן,
הייסט געהענעם זיך קויפן.
מיכאַלישעק איז הייליק.
ווען ס׳איז באַשערט מיין טאַדרעסעס גליק,
דעם וועט דער טויט באַלוינען,
און די וואָס זיינען זיין ליבן נאָמען ניט ווערט —
זאָלן צום לעבן, ווי צו אַ קרעץ זיך צוגעוואוינען.

היידאַ, אַהער? היידאַ, אַהין?

מיכאַלישעק פּרירט מיט האַרוגים:
אונטער איז פֿון דער ווילִיע,
באַם פֿוילנדיקן פּאַרקן פֿון בייסווילעם.
אַמע די צעדרייטע —
די מאַלקע פֿון האַרוגים און פֿון טאָדרעסעס קייוועד,
דורך צעשאַסענע פֿעלדער אַליין,
שאַרט זיך — אַן אויסגעקלערטער גוילעם
און רייסט נאָך יעדערן קריע
אויב אַפֿילע גאָט האָט אים צו זיין אַ גאַי פֿאַרשאָלטן,
און דריי מאָל הונדערט ריסן,
טרויערן אַף איר צעפּליקטע קלייד.
אַמע די צעדרייטע איבער יעדנס אומגליק געבויגן,
קלאָגט —
אַף אויפֿעלעך וואָס די פּרעסט האָבן אויפֿגעגעסן,
קלאָגט —
אַף מענטשן וואָס דער קריג וועט נאָך צעשיסן.

געפונען דעם פיינט

ברענענדיק שטעטל

דער פֿאַרנאַכט, מיט ערעוו־שלאַכטן, איז איצט שטיל.
די שטילקייט וואַכט — אין יעדן האַרץ און ביקס געלאָדן.
די פעלדער שטומען מיט פאַרבאָרגענע גוואַלדן,
און האַלטן אין יעדן זעמדעלע אַ סאָד באַהאַלטן.

באַם קאַנאָן שווערט יעדער פֿיינט:
ס'וועט די נאַכט אין בלוט שווימען היינט.
עס שווערט דער רוס, ער וועט פון דייטשע קעפּ —
ביז די וואָלקנס בויען זיך טרעפּ.
עס שווערט דער דייטש, ניט בלייבן וועט קיין רוס —
צו ברענגען וועמען פון דער שלאַכט אַ גרוס.

געפונען דעם פײנט

די נאַכט מיט פּגרים זאַט,
אַף איר פֿױלנדיקן טראָן זיצט.
די שאָ פֿון שלאַכט שױן שלאָגט —
ס'עפֿנט דער רוס דעם ערשטן האַרמאַט
און רעװעט צום פּײנט:
בלוט! בלוט!
די ערד אַ װאָיענדיקע בליצט,
און דעם אַלטן מענטשן־אַש צעשײנט.
די װײט מיט ניט־דערקװײלעטע קװילעס קלאָגט.

די רוסן מיט אַלע פֿײערן זײַנען דאָ,
נאָר ס'זײַנען די דײַטשן אין ערגעץ ניטאָ —
כּוץ רױטע ריטשקעלעך גרױל,
פֿון צװײ צעריסענע װעכטער,
אַ געראָטענעם פֿרילינג פּאַרזײען;
נאָר צװײ נעשאָמעס — דורך געפּלאַצטע קױלן,
אין אײמעדיקע עכאָס פֿאַרגײען.

דער גענעראַל מיט פֿערדישן געלעכטער
הירזשעט: האַ־כאַ־כאַ!
צי זײַנען װי שטשורעס װי טרוסן,
די דהינטישע דײַטשן אַנטלאָפֿן?
הי־כי־כאָ,
כאָ־כאָ־כאָ,
צי האָט דער ערשטער שאָס געלײגט זײ שלאָפֿן?

ב ר ע נ ע נ ד י ק   ש ט ע ט ל

און ס׳טראָגן די רוסן גאַלאָפּ זיך אַוועק,
און ס׳יאָגן די פערד דורך באַרמענען־לופט.
די פּאָדקאָוועס פּייקלען: קלאָפּ־קלאָפּ־קלאָפּ,
און הויבן די רייטער האָפּ־האָפּ.
באַם זייט די שאַבליעס, פּאָראויס די שרעק.
דער גענעראַל, ווי אַ קראָ, צום טויט רופט.
די פוסגייער שפּאַנען,
צום טאַקט פון באַראַבאַנען.
זיי שפּאַנען שוין שאָען צי טעג אַזוי.
קיין פויגל־פּיפטש, קיין האָן־געקריי.
די שטרויענע כאַטעס ווי פּאַקלען ברענען.

געפונען דעם פיינט

באַם קינדישן פרימאָרגן,
מיט אַ קאָפּ פון אַש אַ זעלנער זיצט —
איבער אים,
אָפּגעגנאַרטע ביקסן שוועבן.

דער גענעראַל — די הינטישע מאָרדע קריצט:
— אַ גאָט געררעכטער, אַ גאָט אַלמעכטיקער,
באַפעל דעם היירעג לעבן! לעבן!
איך וואָלט אים מיט די ציין אַצינד דערוואָרגן.

אַלץ איז אין פאַרכאַד פאַרזונקען.
אַמאָל,
שרעקט דער אייגענער טרובע־שאַל;
אַמאָל,
פון אַ סאָלדאַט דער מידער פאַל.

ברענענדיק שטעטל

דער פיינט! דער פיינט! דער פיינט!
דער גענעראַל אין פּראָזשעקטאָר זעט:
זעלנער אין בעטלער פאַרשטעלט.
די טראַנטעס מיט אָוונט צעשיינט.
ווער עס טרינקט דעם שניי אין פעלד,
ווער מיט געבעט צום הימל,
ווער צו אַ זשידאַווסקי סייפער־טוירע רעדט —
און ווער קלוימערשט ווי אין דרימל.

און ס׳גיט דער גענעראַל אַ קאָמאַנדע:
— טויט דעם דייטש! טויט דעם פיינט!
עס טאָר פון דער פאַרשטעלטער באַנדע,
קיין גליד ניט בלייבן היינט.
און גיכער די פוסגייער שפּאַנען,
העכער הילכט דער פערד־גאַלאָפּ,
שטאַרקער פויקט דער זיג אין באַראַבאַנען!

געפונען דעם פיינט

פלוצלונג האָט די קאָכעדיקע ערד
מיט גאַז, מיט טשאַד, מיט שרויט זיך צעקלונגען;
פלוצלונג האָט די קאָכעדיקע ערד,
דעם רוס — מיט פערד און ביקס פאַרשלונגען.

נאָר דער גענעראַל,
האָט נאָך דורך פאַלנדיקע מענטשן־ווענט
זיך געשלעפּט — אַ גויסעס, קעגן פיינט.
זיין גוף מיט בראַנד האָט געברענט
און דעם שנייאיקן פעלד מיט בלוט פאַררונען.

ווען צום „פיינט" האָט ער אַלע וואונדן דערשלעפּט,
האָט ער גאָר געפונען,
עלציקן און דוועירקען זיך ליבן —
אין אַ קראַנץ פאַרוועבט;
האָט ער גאָר געפונען,
דאָס וואַנדערנדיקע כאַזער־געסל —
מיט קינדער און מאַמעס און זקיינים,
וואָס האָבן, ווי אַ לעבעדיקער בייסוילעם —
אין די אָקאָפּע־קוואָרים זיך דאָ פאַרקליבן.

דער גענעראַל באַם „העלדישן" שטאַרבן,
האָט נאָך מיט ציין אָף ביקס געצילט;
נאָר אַז ס'ווילן די פיס מער ניט הינקען,
איז ער צוריק געפאַלן,
מיט זיין באַזילבערטן מונדיר —
אין אייגן בלוט זיך טרינקען.

ער האָט צו די מעדאַלן טפילע געטאָן —
און איז פאַרגאַנגען אין פעלד,
אין אַ בעטנדיק כליפּן:
— ניקאָלאַי, באַטיושקאַ, פאַרגיב,
איך שטאַרב ווי אַ העלד.
מיין טויט איז אַ זיגעריש שאַלן,
פאַר דיין הייליקסטער פאָן.

זיינע קראַמפנדיקע ליפּן,
האָבן „באָזשע צאַריאַ כראַני" געשפּילט.
זיין פּיין האָבן פאַרשריען ווילדע פייגל —
געפינצטערט האָט דאָס פעלד מיט שוואַרצן פליגל־געפאָך,
און ס'האָט געדאַכט:
אין זיינע מעדאַלן,
טויטע זעלנער אַפּלאָדירן —
מיט אָפּגעריסענע הענט,
מיט אַרויסגעשאָסענע געהירן.

מיכאַליִשעק מיט ליבע, מיט טראַנטעס און געוויין,
אין „ווייטער וועלט" איז אַרויס.
אויגן פאַרבענקטע — טראָגן דעם העקדעש:
פון שלאַכטפעלד צו שלאַכטפעלד.
אין בייזע כאַלוימעס רינט די ווילִיע אויס.

יעדעס שלאַכטפעלד,
איז אַ גרוי דערפעלע אַמאָל געווען.
דאָ האָט געברענט אַ האַרץ אַף יעדן שטיין.
דאָ האָט געברענט באַם רויב די קראָ —
און מיט ברענענדיקע פליגלען די פייערן צעבלאָזן.

ברענענדיק שטעטל

איצט שווייגן די אַקאָפּעס מיט פאַרשטומטן געשריי,
פון זיגער און באַזיגטע פאַרלאָזן —
איצט וואוינט דאָ די וויסט, דער הונגער;
און באַדאַנע מיט פינף צעקנייטשטע קינדער.

בערקע — איינגעדעקט
אין פעל פון דער געפייגערטער קו,
אַלע קינדער שרעקט.
די פעל מיט פלעקן ווי ווייס-געלע שטערן,
האַלט בערקען —
ווי אין אַ הימל פון אַ פאַרשאָלטענעם גייסט פאַרשלאָסן.

מענטקע הערט
אין בערקעס קאָל — די קוריידן :
— בערקע־בערעלע־בער,
טו אויס מיין פעל,
לאָז מיין בעהיימעשן הימל — מיט דער ערד זיך שיידן.

יעיסקע קלערט,
ווי בערקען אין דער פעל איז גוט און וואַרעם.
בלומקע,
דער טויבער אַקאַפּע — הייזעריק צעליאַרעמט ;
בלומקע,
מיט די פיס ווי מיט שפּענדלעך טאָפּעט —
זי האָט פאַר בערקען מוירע.

באַדאַנע טרייסט :
— אוי, קינדערלעך,
אַפילע פאַר דעם בוירע
דאַרף מען ניט האָבן מוירע,
איך האָב אים מיט די פיס אַליין צעטראָטן
און קיין גאַנעידן אין די הויכן איז ניטאָ ;
אַ געהענעם אַף דער ערד איז דאָ,
צו קוילען אונדז און צו בראָטן.

בערקע קלאָגט —
אין שרעק פאַר זיך אַליין
און הערט,
ווי פון אַ ניטגוטן — זיין אייגענעם געוויין.

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

אַז די פֿעלדער פּאַר שלאַכטן זיינען צעגראָבן,
פֿרייען זיך: דער טויט, די רויבער און די ראָבן —
איז ווי זאַף יעסינקע וויסן,
דעם רייעך פֿון ציבעלעס און פֿון ברויט.
ער מיינט —
די ערד געבאָרן איז צו שיסן
און ווי אַ געהענעם מענטשן שלינגען.
ער מיינט —
אַז שיין בליצט אויף די קויל אין אינגעווייד!
אַז שענער פֿון אַ פֿויגל,
קען דער ביקס מיט שרויט און פּייער זינגען.
אַזויפֿיל שיינע ביקסן טאָרן דאָך ניט ראָסטן.
ניט אומזיסט,
האָט גאָט די פֿעלדער אַף קוואָרים צעמאָסטן.

געפונען דעם פיינט

יעיסקע זעט,
ווי ס׳פּאָרן טעג אין סקעלעטנדיקע קאַרעטן;
ווי פון די וואָלקנס באַמבעס פליען
און פאַלן אַף דער ערד — דונערדיקע ראַקעטן.

ער שפּירט,
ווי די ערד זיפּט לעבעדיקן בלוט
און אים ווערט פיינלעך־גוט,
וואָס אַמאָל וועט ער אויך ציען
אַ שווערד פון שייד;
און אַזוי אין פוליעס אויסגעצירט —
זיך טראָגן אַף אַ פליענדיקן פערד.

עלציק פאַרטרויט — בלאָנדזשענדיקע סלוכן:
אַז אַף ליטע גייען מענטשן,
קעגן הונגער, קריג און קעגן רייכן.
זיי גייען די זון דורך נאַכט זוכן,
דעם מאָרגן אין דעם נעכטן פאַרזייען,
דעם הימל ביז דער ערד אויסגלייכן.
זיי גייען מיט לענין, מיט לידער — מיט פייער,
קעגן קייסער און גאָט זיך שטעלן.
זיי קומען אַלע נויטן פאַרברענען,
אַלע פינצטערנישן צעהעלן.

און זיין וועט —
אַ וועלט מיט ברויט, מיט בלומען און געלעכטער.
איבער פאַרפייניקטע דוירעס,
וועט די קאָסע יעדעס פעלד —
מיט פאַלנדיקע זאַנגען אויסבעטן;
און ס׳וועלן טעג — ליכטיקע וועכטער,
מיט הענט פון טוי און ליכט איעדן גלעטן.

און עלציק שוין נייע מאַיסעלעך דערציילט —
ווי אין דער זון איז די נאַכט אַריין,
יעדן שטראַל — אין וויין צעגאָסן,
און פון דער זון געלאָזן — אַ בלוטיק טראָפּנדל שיין.

נאָר פאַרטאָג,
ווען ס׳האָט די קראַנקע זון זיך אויסגעהיילט,
האָט זי מיט אַלע שטראַלן — אין מייסים־קרוין געשאָסן,
איז די נאַכט געפאַלן,
און ס׳איז די זון, אין פייער אָנגעטאָן,
דורך יעדן פינצטער שפּעלטעלע געגאַנגען,
ביז אַף גאָר דער וועלט —
איז איר ליבע און איר פּורפּור אויפגעגאַנגען.

און עלציק שוין נייע מאַיסעלעך דערציילט:
ווי קייסאָרים הוליען —
איבער לעבעדיק־פאַרשאָטענע זין,
און לאָזן פאַר מאַמעס — נאָר די פאַרשטיקטע גוואַלדן.

צו די קייסאָרים, פלינקע קנעכט איילן,
מיט טאַצן — באַדימענטע שאַרבנס.
קיינער ציילט ניט וויפל מיילן,
אין אַ טאָג זיי שפּרינגען;
וויפל געבעט פון שטאַרבנדיקע זעלנער,
אין דעם מילדן גאָלד קלינגען.

אײן קנעכט זעט —
וואונדן טריפן — אין יעדן קאָס מיט וויין.
אַ צווייטער הערט,
אַ פאַלן פון ברענענדיקע שטעט;
און אַ דריטער זעט —
אין די שיקערע שפּיגלען,
פליען געשאָמעס פון האַרוגים אַריין
אַף פאַרבלוטיקטע קראָען־פליגלען,
און ווי פון קוואָרים ברומען:
העי קנעכט,
יעדן שווערד מיט אַ קייסערס קאָפּ ציר אויס;
העי קנעכט,
פון אונטערן רוט — צו דער זון אַרויס.

געפונען דעם פיינט

מיכאַלישעק איז פון מענטש און וועלט פאַרלאָזן.
די קומסע איז פאַרזייט,
מיט שטיקער פּענימער פון „העלדן".
די לופט ווייעט,
מיט אַ ווערגן פון שטאַרבנדיקע מיילער,
וואָס וואַרעמען מיט לעצטע אָטעמס — דער פּראָסטיקער ערד
און דהאַלטן אין די ציין, ווי אַ קלאָלע, זייער מענטשן־מין.

דורך דעם פּראָסטיקן אָוונט, די טויטע זעלנער שיינען.
דאָס פעלד טונקלט מיט מייסים־אַש אין לעשנדיקן ליכט.
דער אָוונט ווייזט, אין וויפל פאַרבן
ס'וועלן פון דעם אַש זיך מיניען געריבטע ווייגען;
און ס'ווייזט דער ווינט,
ווי דאָ וועלן רוישן — הויכע, טרויעריקע גראָזן,
ווען יעדע מאַמע וועט אין כאָלעם נעמען —
איר זונס פאַרשוואונדן געזיכט.

ברענענדיק שטעטל

באַנאַכט. אין פּאָדוועראַנצער וואַלד —
ווען די מידע אויגן האָט אָמע אַ ווייל פּאַרשלאָסן,
האָט זי געשפּירט
ווי געשמאַק עס שלאָפן — אונטערן שניי
די שוועמלעך, די יאַגדעס און די גראָזן,
און איבער זיי
די האַרוגים — מיט לעוואָנע באַגאָסן.
זי האָט אַ האַנט דורך די פּראַסטיקע קאָלטנס געפּירט,
און מיט דער אייביקייט זי דאָרט אַזוי געלאָזן.

אין די לעצטע רעגעס האָט זי געזען,
ווי אירע מיצוועס האַלט — דער גוטער מאַלעך,
וואָס דורך באַדאַנעס קו האָט טאָדרעס איר געשיקט;
האָט זי געזען ווי דער גוטער מאַלעך,
מיט לעוואָנע־זייף — אירע קאָלטנס צוואָגט,
ווי ער גיט די וועלט אַ דריי —
און אַלע רעשאָאים ווערן דערשטיקט.

אין די לעצטע רעגעס האָט זי געזען,
ווי טאַדרעס פירט זי ערגעצוואו
און זאָגט:
— אַמעלע זעסט,
אין הימל באַדאַנעס קו —
עסט טשאָלנט אָנשטאָט היי.
אַמעלע,
נעם דעם שאָר־האַבאָר וואָס דיר געפעלט;
אַמעלע,
אין זיסער קוגל — איז די גאַנצע וועלט.

אין די לעצטע רעגעס האָט זי געהערט,
איר טאַדרעסן — פון יענער־וועלט זי וועקן:
— אַמעלע, אין גאַנעידן,
איז דער טויט — אַ שוואַרצער שטעקן,
מיט צוויי זילבערנע עקן,
אוןביידע געהערן אונדז ביידן.
אַמעלע,
שוין צייט, שוין צייט צו שטאַרבן —
נאָך אַלע מייסים האָסטו קריע שוין געריסן,
מיט אַלע לעבעדיקע ווידע שוין געזאָגט.
אַמעלע,
מיין נאַכעס, מיין גאָלד,
אויך אַף יענער־וועלט האָב איך דיך דהאָלט.

און ס׳האָט אַזוי דער קריג —
ביין און נערוון געברענט,
און ס׳האָט דער מענטשן־אַש געהייסן:
זיג!

הירשע־לייב טאַרשיש

ב ר ע נ ע נ ד י ק   ש ט ע ט ל

און דו ביסט רייך מיין שטעטעלע סווינציאַן —
רייך איז מיט פייער דיין בראַנדיקע ערד,
רייך
איז מיט פינצטערניש דיין הימל פון פיין.

איך האָב געזען דיין האַרץ אַף יעדן שפּיז.
האַלבע נאַכט אין סרייפעס האָב איך געמיינט:
ס'איז
אין געהענעם אַ זונפאַרגאַנג געווען.

איז ביסטו רייך מיין שטעטעלע סווינציאַן,
אָ, רייך מיט בלוט ווי דיין פאַרנאַכט מיט גאָלד.
רייך —
מיין טראַנטעדיקע שטעטעלע סווינציאַן.

וויפל טהומען איז אין דיין שרעק פאַראַן?
וויפל צווייפל — אין לעשנדיקן שיין?

און אַז דו ביסט גרויס מיין שטעטעלע סווינציאַן —
ווייזן צוויי בעיסמעדרעשן און דריי בעדער,
ווייזן —
צען געסלעך און אַזויפיל הינטערהויפן.

אַז דו ביסט גרויס רימען זיך באַלעגאַלעס,
מיט אַ געפּאַך פון סוויסטשענדיקע בייטשן:
דיינע
דעכער מיט קאַטשערעס ניט צו דערלאַנגען.

נאָר וועלכע גרויס קען גאַר מעסטן דיין עלנט,
באַנאַכט אין כאַלעל פון זעלבסטמאָרד בוידעמער —
ווען שיוו
פאַר פּאַכאַד אינגלעך און מיידלעך זיך הענגען.

אַ, ערד — וואו קען דיר נאָך אומעטיקער זיין,
ווי בא אַ פאַרקן — פאַר די זעלבסטמאָרד קוואָרים?

ב ר ע נ ע נ ד י ק ש ט ע ט ל

גרויס ביסטו גרויס — אָהאָ, שטעטעלע מיינס סווינציאַן —
מיט די כורוועס שיידים און דעם העקדעש בעטלער,
ביסטו באַלד,
אַ גאַנץ פינטעלע אַף דער מאַפּע אַזש פאַראַן.

ווער נאָך ווי דער מעטורעף — הירשע־לייב טאַרשיש
דער אונטער־שאַמעש פון דעם כסידישן מיניען,
באַווייַנט דאָ,
יעדן קרעכץ פון דיינע צעפאַלנדיקע ווענט.

ער פאַרשילט די הענט וואָס האָבן דיך געצונדן.
פאַרמאַטערט איז ער פון יאָגן די וואָראָנעס,
וואָס שוואַרצן
די סקאָרינקעס זון אַף דיינע דהעקדעש שויבן.

ווען סרייפעס טראָגן אום, דורך נאַכט, זונפאַרגאַנגען,
בויגט ער זיך קושן דעם אַש אַף דיינע וואונדן.

באַ די היילִיקסטע טפילעס אין כסידישן מיניען,
קלערט הירשע־לייב, וויפל רויכן עס ווען פּעלן
ערעוו־שאַבעס,
אין צעקרימטן קוימען פון דער קאַלטער שולהויף־באַד.

וויפל מייסים אין פינקעס זיינען שוין פאַרשריבן,
וויפל מאַזאַלויס מוזן פאַלן: אום, וויפל — גראָד;
וויפל טרערן,
אין אויגן פון אַוואַלים זיינען נאָך פאַרבליבן.

געבויגן איז ער פון טרויערן יעדן פאַרנאַכט,
וואָס ער קען שוין מיט דער זון ווידע מער ניט זאָגן —
ווייל אַפילע,
אין די שטילסטע אַפּריל־בלעטעלעך בליט די אומרו —

ווייל אַפילע אין דעם רוישן פון יוריטשקעס וואַלד,
סוידן זיך די קוילעס פון קומענדיקע גוואַלדן.

ברענענדיק שטעטל

פאַרנאַכט. מיט דעם פּאַכאַד פון כאָרעוון אָרץ־קוידעש
זיצט ער, אַ קראַנקער שטיק אָוונט, באַם פּלומפּ קעגן קלויסטער
און גאַפּט ווי לײַכטיק
איז סווינציאַן. די זון פון גאַנצן מאַרק ניט צו פאַריאָגן.

ווי שיין איז סווינציאַן: באַנאַכט ווערט יעדער שטיין אַ שטערן,
פון ברונעם דאָס שיינענדיק וואַסער ניט אויסצושעפּן,
נאָר ווען ער הערט פון
אַלטן בעיסמעדרעש ניט קיין הייליק מאַלאָכים־געזאַנג —

נאָר אַ טאָפּען פון פערד פאַרוואונדעטע, וואָס פאַרהילכן
דעם געשענדטן בעיסמעדרעש מיט אַ הירזשענדיק געבעט,
ווי זיי וואָלטן צום
ניט־געשטייגן גאָט זייער פערדיש מאַזל אויסקלאָגן —

דערמאָנט זיך הירשע־לייב אַז סווינציאַן איז דער געהענעם,
אַז טיפער פון דעם פאַרנאַכט, איז דאָ דער ברונעם פון בלוט.

ווי מיד איז ער הירשע־לייב טאַרשיש, דער אונטער־שאַמעש פון
כסידישן מיניען — דער קעניג פון פאַרלייזיקטן העקדעש;
מיד פון זיינע פערציק
אַלטע פרילינגס, מיד פון שלעפּן גאָט אין די פרומע טראַנטעס.

דער אָוונט וויקלט פייער־קנוילן אין זיינע מאַכשאָוועס.
אין מאַירעוו די זון רייסט זיך ווידער צום קעניגרייך פון ליכט —
און רעגע נאָך רעגע,
זינקט גיך דער טאָג, ווי אין אַ הימלשן קייווער פאַרגראָבן.

דער היצל אַף זאַבלאָטנער גאַס פאַרשטומט דעם געוואַי פון הינט.
הירשע־לייב טאַרשיש מיינט אַז מיט דעם אָוונט שטאַרבט אויך די וועלט.
נאָר ער און טויט — אַליין,
און מוירע האָט אויך גאָט אַצינד אין זינדיקן גאַנעידן.

ער ווייס: זיין נעשאָמע בעט זיך פון פאַרשאָלטן לייב אַרויס,
ווי אַ געפּייניקטע בלום, אונטער גרויזאַמקייט פון אַ שטיין.

הירשע־לייב טאַרשיש הערט, ווי פון פאַרנאַכט אַן אַלטע שטילקייט שאַלט
דורך דעם שויפער פון ווינט. ער זעט צעשאָסענע מאַכנעס טראָגן
דעם באַרמענען פון דער זון,
דורך אויוונס פון געהענעם — אין אויג־מעלעך־דהאַבאַשנס אָרן.

מיט פאַרמאַכטע אויגן זעט ער — געוועזענע מענטשן שלאָגן,
פון וואונדן און פון פינצטערניש אַזאַ ענדלאָזע טהאָרע־ברעט
און וואַשן דער טויטער זון
מיט טינט פון דער נאַכט און מיט דעם בלוט פון די אייגענע לייבער.

ער זעט די געסעלעך ווערן פון איימע אַזש איינגעשרומפן
און ער צעווייינט זיך אין אַן עלנטן, אומקומדיקן געבעט,
קעגן די ערשטע שטערן —
הירשע־לייב טאַרשיש דער אונטער־שאַמעש פון כסידישן מיניען.

אָרום הוליעט אַ ווינטיקער גאָרנישטניט אין פאַרלאָזטן מאַרק.
הירשע־לייב היט דעם הימל, גאָט זאָל פון דער וועלט ניט אַנטלויפן.

פאַרשאַלטענער אַפּריל, ניט טרעט אַריבער דאָ די וויסטע שוועלן.
קעגן דיינע העלסטע ליכטער, וועט גאָר די פינצטערניש זיך שטעלן.
דער געביל פון פוסטע יאַטקעס,
וועט פאַרטויבן דעם פינקלענדיקן פלאַפּל פון דיינע טייכעלעך.

ווי וועסטו דיין ווינטיק געלעכטער — מיט כאָרכל פון קינדער פאָרן ?
ווי וועסטו מילד און קיל האָדעווען בייזע דערנער אָנשטאָט קאָרן.
אין דעם שפּינוועב פון בוידעמער,
וועסטו וויאַנען מיט דעם בלוט פון געשענדטע צוועלף־יעריקע מיידלעך.

פאַרשאָלטענער אַפּריל, ניט טרעט אַריבער דאָ די וויסטע שוועלן.
דיך וועט באַפאַלן דער קייטן־קלאַנג פון די געפאַנגענע רוסן,
וואָס מיט די סקעלעטן־אויגן —
זוכן זיי דיינס אַ שטראַל, דורך דער טוכלער בלינדקייט פון טפיסע־קעלערס.

דיין הימל, וועט אַף די באַקן פון אַנעמישע מיידלעך בלויען.
די שאָטנס וועלן דער זון פאַריאָגן, דיין נאַכט וועט קיינמאָל טאָגן.

די יונגפרוילעכע נאַכט פון אַפּריל שטערנט אויס דעם טויט איבער שטעטל.
הירשע־לייב טאַרשיש שלייכט — אַ שאָטנדיק געבעט באַ דעם היצלס בודע.
ער גלעט די טפילעדיקע עקן,
פון די צעשמיסענע הינט וואָס דער היצל קלייבט זיך שינדן באַגינען.

מיט אַ האַנט ווי פון אַ מעס, דיריגירט ער אין אַ כאָר די זעכצן הינט.
ער פרעגט יעדן הונט, וואו איז דער געהענעם און דער הייסטער
קאָפּהאָקאָל —
און פון דעם היצלס טויטנבודע,
ענטפערן די הינט מיט אַ געוואָי אַן אײמעדיקן: אַהין, אַ—ה—י—ן.

ער פרעגט הירשע־לייב, צי זיינען הויכן נאָך פאַראַן נאָך דעם העכסטן הויך.
ער פרעגט הירשע־לייב, צי זיינען גרונטן נאָך פאַראַן נאָך דעם טיפסטן
גרונט —
און ס׳ענטפערן די הינט אין בודע
מיט הייזעריקע יאָמערס, מיט אַ רייסן זיך פון היצלס האַק — צו ליכט.

מאַט פון בילן, גיסן זיך די הינט צונויף מיט שטילקייט, מיט שטערן־פּיין.
הירשע־לייב טאַרשיש ציילט און ציילט פון זייער לעצטן שלאָף די קאַשמאַרן.

איביק־פאַרליבטער אַפּריל. קינדער בלאָזן דורך שטרוי — רעגנבויגנס
פון זייף.
בלאָסע, דינינקע מיידלעך ווערן רייף מיט פּיינלעכן איבערגאַנג צו פרוי.
שאָטנס פון גראָזן זיינען קינדיש־קיל.
לעבן באַדאַנעס הויז, דער בוים מיט שעמעוודיקע ראַבינעס פלאַמט
רויט און רוי.

עלציק און דווירקע טוליען זיך אין סאָד פון „גאַסטיניצע־איטאַליע״.
זיי טרעטן לייכט ווי גאַנאָווים. זייער אומרו רוישט דורך די עפּל־ביימער.
זיי הערן אינם בלוט האַרפן שפּילן.
דווירקע האָט די פרישע האָר פון קוקלע ביז די שיינע לענדן אויסגעטאָן.

זיי היטן די בלעטעלעך באַם געבאָרן ווערן. דער עפּל־בוים פאַרשטייט
וואָס עלציק און דווירקע קלערן און באַהאַלט זיי מיט די צעצוויטע צווייגן.
זיי זיינען אַליין — אַזויפיל פרילינג,
און ווי דורך די וואָרצלען פונם בוים, זינגט דער אַפּריל דורך זייערע כושים.

נאַכט — סאָד פון באַשאַף. אין עלציקס אָרעמס האָט דווירקע
זיך אַליין געפאַנגען.
מאָרגנדיקע דווירעס בליצן פון אירע לויכטנדיקע אויגן אַרויס.